

WAMWERE-SAKEN

Journalister: Rolf J. Widerøe og Tor Strand

Tittel på prosjekt: Wamwere-saken

Hvor og når publisert: Verdens Gang, april 2003

Redaksjon: Verdens Gang

Adresse: Boks 1185 sentrum, 0107 Oslo

Telefon: 22 000 000

Starten

I mars 2003 fikk Rolf tips fra en kilde om at norsk-kenyanere Koigi wa Wamwere hevet uføretrygd fra Norge samtidig som han var heltidspolitiker i Kenya. Gjennom kilder vi ikke kan identifisere av kildevernshensyn fikk vi bekreftet at Wamwere var 100 prosent uføretrygdet.

Vi fikk også bekreftet at Wamweres lege slo fast at han ikke lenger kunne drive med teoretisk arbeid fordi Wamwere angivelig ikke kunne konsentrere seg mer enn et par minutter av gangen. Wamwere hevet 4500 kroner måneden i trygd.

Etter hvert fikk vi bekreftet at den påståtte uførheten til Wamwere skyldtes de skadene han pådro seg i en bilulykke i Norge i 1999.

Med utgangspunkt i denne kunnskapen satte vi i gang en persongransikning av Wamwere for å finne ut hva han var involvert i. Utgangspunktet ble å finne ut hvordan det var mulig at en mann bosatt i USA og nylig valgt inn i parlamentet i Kenya, kunne opprettholde trygdeytelser fra Norge.

Wamwere fikk mye internasjonal omtale, og lokale trygdemyndigheter burde ha registrert at han nå var i fullt arbeide. Saken ble en klassisk rundtur med Offentlighetsloven og formuleringen ”begjæring om innsyn”. Det ga resultater.

En overraskelse

Vi satte i gang postjournalsøk i det offentlige, og saumfor postjournalene i alle departementer og direktorater i Norge på jakt etter dokumenter som handlet om Wamwere. Her fant vi at Wamwere i tillegg til å være trygdet og kenyansk parlamentsmedlem, også hadde mottatt et forskningsstipend på en million kroner fra Utenriksdepartementet. Det viste seg at Wamwere hadde tatt med seg familien da han flyttet til USA. Formålet var å drive forskningsprosjektet "Ethnicity in Africa" samtidig som han skulle være gjesteforeleser på et universitet i New York.

Herfra var han valgt inn som parlamentsmedlem i Kenya. Verken forskningsarbeidet eller politikervirksomheten syntes å være forenelig med den alvorlige diagnosen som utløste uføretrygden fra Norge.

Struktur i arbeidet

Vi begjærte innsyn i alle dokumenter i Utenriksdepartementet som omhandlet Wamwere, inkludert korrespondansen rundt forskningsstipendiet. Deretter kontaktet vi Norsk senter for menneskerettigheter (SMR) ved Universitet i Oslo som formidlet stipendet på vegne av Utenriksdepartementet. Under henvisning til at det dreide seg om bruk av offentlige midler, krevde vi innsyn i dokumentene som omhandlet Wamweres stipend. Vi fikk innsyn i alle brev, regnskaper og fakturaer for forskningsstipendiet. Det viste seg at Wamwere ikke hadde opplyst om sin arbeidsuførhet da han søkte og fikk millionstipendiet.

Samtidig søkte vi via internett opp Columbia University i New York og kartla hvor mange forelesninger Wawere hadde holdt i løpet av gjestestipendiattiden sin. Det var kun en.

Via internett kom vi også i kontakt med en journalist i den kenyanske avisen Daily Nation som orienterte om lønnsforholdene for kenyanske politikere. Disse opplysningene ble senere verifisert av kilder innen diplomatiet i Kenya.

Ved hjelp av internett søkte vi også på saker i kenyanske media, og fant at Wamwere var blant politikerene som også foreslo at de selv skulle få et lønnshopp fra 40 000 til 50 000 kroner månedene som parlamentarikere - mens han fortsatt fikk uføretrygd fra Norge. Forslaget ble møtt med sterk kritikk i Kenya.

Ved hjelp av Google og programmet Copernic 2001 Pro opprettet vi også nyhetsagenter for å få til en kontinuerlig overvåking av Wamweres aktiviteter i Kenya.

Journalsøkene i departementene viste at Koigi wa Wamwere tydeligvis mente å ha et spesielt forhold til Norge og norsk bistand. Bare to uker etter at han ble parlamentsmedlem i Kenya, ba han om at Norge måtte bidra med 6,5 millioner kroner for å finansiere ulike bistandsprosjekter i Kenya - og i hovedsak prosjekter i hans egen valgkrets Subukia.

I forbindelse med jobbingen støtte vi på et problem. Det viste seg å eksistere særregler for forskere som vi ikke var klar over på forhånd; blant annet en avtale mellom USA og Norge for å stimulere norske forskere til å reise til USA. Avtalen gjorde at norske forskere i USA slipper å betale inntektsskatt både til Norge og USA av stipendiene sine.

Konsekvenser

Rikstrygdeverket grep inn og stanset utbetalingen av uføretrygd til Koigi wa Wamwere. Samtidig sa han ifra seg trygden. Rikstrygdeverkets misbruksteam har gransket forholdene rundt utbetalingene. Wamwere risikerer ubetinget fengselsstraff og å måtte betale tilbake over 120 000 kroner i urettmessig mottatt trygd. Saken er oversendt det lokale trygdekontoret for avgjørelse. I skrivende stund er avgjørelse ikke falt.

Arbeidstid

Et par uker med journalsøk og dokumentjakt før publisering. Så en uke med intensiv jobbing dag, kveld og helg mens vi publiserte.

Spesielle erfaringer

Vi holdt på å gå på en blemme i saken om Wamwere som ba om flere bistandsmillioner. Vi fant brevet hvor han ba om pengene - datert nesten to måneder før vi skrev saken. Men det var ingen tegn til at saken var behandlet i departementet. Mye kunne tyde på at Wamwere hadde et spesielt forhold til personer i norsk forvaltning og embetsverk - noe som så ut til å være årsak til en spesialbehandling. I en hektisk helgesituasjon lagde vi en sak om at Wamwere **ba** om penger, uten at vi ettergikk resultatet. Vi stolte på postjournalen. Heldigvis ble det sjekket nærmere en søndag kveld før saken kom å trykk. Det ble raskt oppklart at Wamwere hadde fått avslag på millionsøknaden nærmest direkte da søknaden ble innlevert. Men avslaget var ikke journalført.

Under arbeidet ba vi om innsyn i straffesaksdokumentene i forbindelse med trafikkulykken. Vi ba om innsyn med hjemmel i påtaleinstruksen § 4-2, som regulerer gjennomlesning av dokumenter i avsluttede straffesaker. I vår innsynsbegjæring viste vi blant annet til at Wamwere først fikk et forelegg, men som ble annullert da han klaget på straffen. Våre undersøkelser hos Biltilsynet avdekket at Wamwere aldri hadde vært registrert med norsk førerkort.

I vår innsynsbegjæring viste vi til den mistanke som saken reiste: At en kjent politiker var blitt særbehandlet. Follo politidistrikt av slo vår begjæring og mente at VG ikke hadde "saklig grunn" til å få innsyn. Avslaget klaget vi inn til Statsadvokatene til Oslo, som kom frem til et annet resultat - og vi fikk innsyn i dokumentene. Dette viste hvor viktig det er å ikke gi opp.

Oslo, 20.01.04

Rolf Widerøe
(sign)

Tor Strand
(sign)